

ПОЛІТИКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНІЙ І НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Політику розроблено відповідно до Регламенту (ЄС) 2024/1689 Європейського Парламенту та Ради від 13 червня 2024 року, в якій встановлено гармонізовані правила щодо штучного інтелекту, Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, схваленої розпорядженням КМУ від 02 грудня 2020 року № 1556-р, норм Конституції України, законів України «Про наукову і науково-технічну інформацію», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про вищу освіту», Статуту ВДПУ ім. М.Коцюбинського.

Імплементация Політики використання штучного інтелекту (далі – Політика) у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (далі – ВДПУ ім. М.Коцюбинського) спрямована на визначення та дотримання чітких принципів відповідального, етичного та безпечного використання технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) в освітній і науковій діяльності університету.

Застосування методів і технологій ШІ має враховувати етичні, соціальні та правові аспекти, включаючи необхідність забезпечення прозорості, справедливості та відповідальності.

Університет заохочує до творчого та інноваційного використання ШІ для поліпшення якості та результативності освітньо-наукового процесу. Водночас заклад залишає за собою право встановлювати обмеження на використання ШІ в певних видах академічних робіт або навчальних дисциплінах.

Принципи та правила використання ШІ можуть переглядатися й оновлюватися відповідно до розвитку технологій та змін в освітньому середовищі, що відображає принцип адаптивності в підході до інтеграції ШІ в освітньо-науковий процес.

Впровадження технологій ШІ має:

- сприяти реалізації стратегічних цілей ВДПУ ім. М.Коцюбинського у сфері освіти, науки та інновацій;
- відповідати етичним принципам, визначеним нормативною базою університету, зокрема принципам прозорості, справедливості та недискримінації, використовувати лише етичні та відкриті моделі ШІ.

2. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА АБРЕВІАТУРИ

У цьому документі терміни вжито в такому значенні:

Штучний інтелект (ШІ) – як інструмент: організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань.

Генеративний штучний інтелект (ГШІ) – різновид ШІ, який застосовується для створення нового контенту, включаючи аудіо, код, зображення, текст, відео тощо.

Автоматизована генерація контенту – процес створення різних типів контенту (тексти, зображення, відео, програмний код) за допомогою алгоритмів ШІ на основі заданих параметрів та вхідних даних.

Машинне навчання – підгалузь штучного інтелекту, що займається створенням алгоритмів, які можуть навчатися та покращувати свою роботу на основі досвіду. Це дозволяє адаптувати рішення до нових даних без явного програмування.

Цифрова нерівність – розрив між людьми, які мають різний рівень доступу до цифрових технологій і навичок їх використання.

Упередженість – систематичні помилки в роботі алгоритмів ШІ, які можуть призводити до несправедливих результатів через неповні або незбалансовані навчальні дані. Це може проявлятися у дискримінації за ознакою статі, раси або інших характеристик.

Промт – вхідний текст (запит), інструкція або завдання для системи ШІ, на які система має відреагувати шляхом генерування контенту.

Чат-бот – автоматизована програма, яка взаємодіє з користувачами через текстові або голосові повідомлення, імітуючи спілкування з людиною.

Безпека та етика штучного інтелекту – комплекс принципів, правил і практик, спрямованих на забезпечення відповідального розвитку та використання ШІ з урахуванням етичних норм, прав людини та потенційних ризиків.

ПП — педагогічний працівник.

НПП — науково-педагогічний працівник.

НП — науковий працівник.

3. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Мета впровадження Політики у ВДПУ ім. М.Коцюбинського — забезпечення етичного та відповідального використання ШІ, дотримання академічної доброчесності працівниками й здобувачами вищої освіти, розуміння можливостей інструментів генеративного штучного інтелекту й усвідомлення його ризиків, гарантування прозорості під час використання ШІ та підвищення якості освіти в ВДПУ ім. М.Коцюбинського.

Політика використання ШІ в діяльності ВДПУ ім. М.Коцюбинського визначає реалізацію таких завдань:

- підтримка якості освіти та наукових досліджень через інновації;

- дотримання академічної доброчесності;
- підтримка академічної свободи та гнучкості;
- захист прав та етичних принципів;
- підвищення цифрової компетентності та критичного мислення;
- створення регламенту взаємодії з ШІ;
- сприяння інноваціям та розвитку.

Політика має на меті не лише забезпечити належне використання ШІ в університеті, а й сприяти його розвитку як інструменту для підтримки досліджень, оптимізації адміністративної діяльності, вдосконалення освітньої діяльності, якісного, доступного та інклюзивного навчання. Вона може бути оновлена з урахуванням змін у законодавстві та розвитку технологій ШІ, а також адаптована до нових викликів і можливостей, що виникають у сфері освіти та науки.

Загалом, завдання політики – сприяння не лише впровадженню нових технологій, а й створенню здорового освітнього середовища, адаптованого до нових викликів та можливостей, що виникають завдяки розвитку ШІ.

4. ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інтеграція ШІ в освітній процес має здійснюватися відповідно до навчальних цілей, сприяти розвитку критичного мислення. Технології мають підсилювати, а не замінювати педагогічну взаємодію.

ВИКЛАДАЧАМ доцільно інтегрувати інструменти моделей ШІ у свою діяльність для:

- створення інтерактивних навчальних середовищ: впровадження віртуальних помічників, симуляторів, адаптивних платформ, використання технологій доповненої та віртуальної реальності з використанням ШІ для моделювання складних концепцій, що дає змогу створювати інтерактивні навчальні простори, де студенти можуть безпосередньо взаємодіяти з навчальними матеріалами;
- аналітики навчальних досягнень, виявлення прогалин у знаннях здобувачів і прогнозування їхньої успішності; автоматичного складання індивідуальних рекомендацій для здобувачів щодо поліпшення навчальних результатів; використання ШІ для аналізу складності завдань та їх відповідності рівню знань здобувачів;
- підтримки інклюзивної освіти та застосування ГШІ для адаптації контенту під потреби студентів з особливими освітніми потребами (наприклад, синтез мовлення, переклад, субтитрування тощо);
- виявлення академічної недоброчесності: інструменти ШІ можуть використовуватись для підтримки академічної доброчесності за умови забезпечення прозорості методики аналізу, дотримання законодавства про персональні дані та без прийняття остаточних рішень автоматично;
- впроваджувати інструменти на базі ШІ у рамках освітніх експериментів або пілотних проєктів, із подальшим аналізом ефективності;
- адаптувати освітні матеріали для здобувачів з особливими освітніми потребами (синтез мовлення, субтитрування, переклад, налаштування

відображення);

- застосовувати сучасні інструменти на базі ІІІ для виявлення ознак плагіату та потенційного неавторського контенту в роботах здобувачів як одного з елементів комплексної перевірки (рішення приймає людина);

- забезпечити прозоре інформування учасників освітнього процесу про впровадження технологій ІІІ, їхні можливості та потенційні ризики;

- інтегрувати модулі цифрової та алгоритмічної грамотності до освітніх програм усіх рівнів та спеціальностей;

- забезпечити підвищення кваліфікації учасників освітнього процесу з етичного, методичного та технічного використання ІІІ в освіті;

- персоналізації навчання, а саме для використання ГІІІ для створення персоналізованих багаторівневих завдань на основі введеного промту;

- автоматизувати розробку навчальних матеріалів, створення конспектів лекцій, презентацій, тестових завдань та інших навчальних матеріалів на основі заданої тематики;

- генерація інтерактивних завдань, ситуаційного навчання та симуляцій для покращення навчального досвіду; переклад та адаптація навчальних матеріалів різними мовами для забезпечення доступності освіти;

Крім того, у межах застосування ІІІ здобувачами освіти під час різних навчальних активностей у викладацькій діяльності ГПІ та НППІ **рекомендовано:**

- інтеграція тем, завдань, методів навчання, пов'язаних із використанням ІІІ, до робочих освітніх програм та освітніх компонентів;

- розроблення завдань, де здобувачі мають не лише використовувати ГІІІ, а й аналізувати його відповіді на предмет достовірності, логічності та відповідності контексту;

- навчання здобувачів перевірці джерел інформації, виявленню потенційних маніпуляцій та хибних висновків в текстах, згенерованих ІІІ;

- розроблення завдань, які демонструють упередженість алгоритмів та їхні обмеження з метою ілюстрації меж використання ІІІ в освітній діяльності;

- розширення використання пошукових і проблемно-орієнтованих завдань; здобувачі мають працювати не тільки з готовими відповідями, а й проводити глибший аналіз питань та пропонувати власні рішення;

- використання комплексних форм оцінювання: комбінування тестування з усним захистом і практичними завданнями для мінімізації впливу ІІІ на процес оцінювання;

- формулювання завдань із прив'язкою до національного контексту, регіональної специфіки чи унікального досвіду здобувачів;

використання ІІІ для стимуляції міжособистісної взаємодії та проєктної роботи в групах; організація спільних дискусій, де здобувачі порівнюють результати роботи різних генеративних моделей і обговорюють їхню точність; використання ІІІ для генерування суперечливих тез для дискусій, які здобувачі мають обґрунтувати або спростувати;

- використання ГІІІ для розширення творчих можливостей; створення персоналізованих навчальних матеріалів для широкого впровадження активних методів навчання та цифрових змішаних технологій.

Під час використання ІІІ в освітній діяльності **не рекомендовано:**

– використання ШІ для прийняття остаточних рішень щодо академічної доброчесності без ретельного аналізу ситуації відповідно до нормативної бази ВДПУ ім. М.Коцюбинського;

– замінювати безпосередню взаємодію з учасниками освітнього процесу цифровими помічниками або чат-ботами, особливо у випадках, що потребують емоційної підтримки чи глибокого розуміння навчального контенту;

– використовувати системи на базі ШІ, що не мають прозорих алгоритмів прийняття рішень, або навчених на сумнівних даних з порушенням етики і авторських прав, особливо в оцінюванні чи рекомендаційних сервісах;

– визначати за допомогою ШІ навчальні стратегії або зміни у змісті курсів без аналізу ефективності таких змін через отримання зворотного зв'язку від здобувачів;

– створювати та використовувати навчальні матеріали за допомогою ШІ без перевірки їхньої відповідності академічним стандартам, національним вимогам і професійним компетентностям;

– фінального оцінювання студентських робіт здобувачів без залучення людського експертного аналізу, особливо у творчих дисциплінах; використання ШІ для оцінки есе, звітів з практик, курсових, кваліфікаційних та дисертаційних робіт, оскільки алгоритми не здатні повністю зрозуміти складні аргументи та контекст; автоматичного ухвалення рішень щодо допуску до іспитів, повторного проходження курсу чи відрахування здобувача студента;

– проведення іспитів та контрольних робіт, захистів курсових робіт; заміни участі НПП, ГПП під час опитуванні здобувачів для з'ясування рівня їх знань усного опитування системами автоматичного розпізнавання мовлення, оскільки вони не здатні адекватно оцінювати комунікативні навички здобувача.

ЗДОБУВАЧАМ ОСВІТИ доцільно застосовувати функціонал додатків ГШІ для:

– пояснення складних концепцій альтернативними способами, що дозволяє опанувати теоретичний матеріал на високому рівні;

– генерації практичних прикладів для глибокого розуміння предмета; створення інтелектуальних карток і конспектів для систематизації матеріалу; перевірки граматики, стилістики та структури текстів; перекладу навчальних матеріалів та мовної практики через інтерактивні діалоги, що моделюють реальні комунікативні ситуації;

– створення чернеток текстів, які допомагають здобувачам структурувати свої ідеї;

– підготовки презентаційних матеріалів та візуальних елементів, таких як графіки, інфографіки або мультимедійні матеріали;

– позначення факту використання ШІ із зазначенням: інструменту, мети, запиту (промпту), використаних частин відповіді та внеску здобувача у доопрацювання; атрибуція може бути розміщена наприкінці роботи або перед відповідними розділами; відсутність такої інформації при використанні ШІ здобувачами розглядається як порушення академічної доброчесності;

– розуміння меж використання ШІ в навчальній діяльності з урахуванням принципів академічної доброчесності та політики щодо використання інструментів на базі ШІ при виконанні завдань навчальних дисциплін;

– перевірка інформації, яку надає ШІ, та критичне оцінювання її точності і корисності для конкретної навчальної ситуації.

ЗДОБУВАЧАМ ОСВІТИ не рекомендовано використовувати ШІ у таких видах діяльності:

– заміщення творчої діяльності повністю автоматизованими процесами через зловживання використанням ШІ;

– використання ШІ як основного інструменту для виконання навчальних завдань, оскільки це призводить до зменшення залученості здобувача освіти в навчальну діяльність і послаблення розвитку критичного мислення;

– подання тексту та програмного коду, згенерованого ШІ, без будь-яких змін або додаткового опрацювання;

– використання для недоброчесного складання атестаційних заходів та індивідуальних видів робіт;

– використання ГШІ для заміни власного аналізу та розв'язання завдань, що потребують особистих досліджень, оцінок або висновків;

– використання ГШІ для подання неперевірених фактів чи джерел, оскільки це може призвести до поширення недостовірної інформації.

5. ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПІДТРИМКИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Під час здійснення наукової діяльності:

ДОЦІЛЬНО впроваджувати технології ШІ для:

– формулювання дослідницьких питань, проведення мозкового штурму, створення гіпотез і пропозицій щодо методології дослідження, що допомагає розширити коло можливих охоплених напрямів аналізу та потенційних напрямів дослідження;

– генерації наукових гіпотез і прогнозування результатів (якщо це не є науковим результатом дослідження, яке повинно бути визначено, як наукова новизна цього дослідження): використання штучного інтелекту для формулювання нових гіпотез на основі аналізу попередніх досліджень;

– підготовки презентаційних матеріалів для оприлюднення наукових результатів на наукових конференціях, семінарах, круглих столах тощо; при цьому важливо забезпечити контроль за достовірністю презентованих результатів та коректною атрибуцією авторських прав.

РЕКОМЕНДОВАНО інтегрувати інструменти моделей ШІ для підтримки наукової діяльності в частині автоматизації обробки наукових даних: використання методів машинного навчання для аналізу великих масивів даних у різних галузях науки; використання алгоритмів ШІ для автоматичної кластеризації, категоризації та пошуку закономірностей у даних; обробка та аналіз статистичних даних за допомогою таких інструментів, як бібліотеки Python, R, тощо та інших інструментів інтелектуальної обробки даних, імplementованих у додатки ГШІ; при цьому важливо забезпечити контроль достовірності вхідних даних, уникнення автоматичного поширення помилкових патернів і дотримання норм захисту даних;

– автоматизації пошуку наукової інформації: використання ШІ для

аналізу наукових публікацій та виявлення актуальних досліджень; використання систем бібліометричного аналізу для оцінки цитування та впливу наукових праць;

- моделювання наукових експериментів у віртуальному середовищі з використанням нейромереж та прогнозних моделей;

- обмежене використання ГШІ для створення наукових статей дозволяється лише як допоміжний інструмент (наприклад, чернетки, структуризація тексту), за умови подальшої глибокої редакції дослідником;

- аналізу великих обсягів тексту, узагальнення та порівняльного аналізу джерел, оцінюючи їхню достовірність та релевантність меті дослідження; виявлення і встановлення взаємозв'язків між основними поняттями залишається сферою інтелектуальної роботи НПП, НП, здобувачів, при цьому ШІ може застосовуватися як допоміжний інструмент, що сприяє глибшому розумінню матеріалу, але не замінює власну дослідницьку діяльність; автоматизація реферування текстів для швидкого ознайомлення з великими обсягами інформації;

- форматування наукових робіт відповідно до академічних вимог, перевірки правильності оформлення бібліографічних посилань та рекомендацій щодо структури тексту.

У наукових публікаціях і дослідженнях факт використання ШІ має бути чітко задекларований: із зазначенням інструменту, типу запиту, обсягу згенерованого тексту та рівня авторського доопрацювання. Відсутність такої атрибуції може вважатись порушенням академічної доброчесності.

НЕ РЕКОМЕНДОВАНО використовувати ШІ у таких видах діяльності:

- використання ГШІ у наукових публікаціях без ретельної перевірки: автоматичного створення текстів статей і результатів наукових досліджень без авторського внеску людського редагування, що може призвести до академічного плагіату або викривлення наукових даних;

- використання ШІ для фальсифікації наукових результатів, маніпуляції даними або створення нереальних висновків; застосування генеративного ШІ для автоматичного написання рецензій без глибокого аналізу роботи; приховувати факт використання ШІ в наукових роботах.

6. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИМИ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ

6.1. Розробник/ки робочої програми (силабусу) навчальної дисципліни відповідно до специфіки навчальних дисциплін визначають правила або заборону використання ШІ й інструментів ГШІ в освітньо-науковому процесі відповідно до цієї Політики та зазначають відповідні вимоги в розділі «Контроль і оцінка результатів навчання» робочої програми (силабусів).

6.2. У разі, якщо розробники робочої програми (силабусу) дисципліни дозволили використання ШІ та інструментів ГШІ в освітньо-науковому процесі, викладачі можуть визначати конкретні умови й обсяг їх застосування в академічних роботах здобувачів, відповідно до загальних правил, що зазначені в

робочій програмі (силабусі). За такої умови викладачі зобов'язані:

- указати, у яких саме видах академічних робіт (завдань) дозволяється використання інструментів ГШІ;

- визначити допустимий обсяг використання ШТ для кожного виду роботи (наприклад, відсоток тексту, створеного за допомогою ГШІ; використання лише для генерації ідей чи обробки великих об'ємів даних; обмеження на застосування в певних частинах роботи тощо);

- за потреби вказати перелік конкретних інструментів ГШІ, що можуть бути використані;

- визначити правила використання ГШІ, що можуть бути встановлені як для окремих завдань, так і для курсу в цілому, окрім завдань під час контрольних заходів (зокрема під час написання контрольних робіт та заліково-екзаменаційної сесії), де використання ГШІ не допускається.

6.3. У разі дозволеного використання ГШІ здобувачі, НПП і ПП зобов'язані:

- чітко вказувати у своїй роботі, які частини були створені за допомогою ШІ;

- надавати опис процесу взаємодії з ГШІ, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації;

- позначити використання ГШІ за таким алгоритмом:

- а) назва інструменту ГШІ;

- б) дата запиту й отримання результату генерування (якщо це одна й та сама дата, вказується один раз);

- в) текст запиту;

- г) тип отриманого результату (наприклад: текст, код, ідеї, зображення тощо);

- д) короткий опис того, як саме був використаний результат генерації в роботі;

- е) покликання на інструмент ГШІ.

Приклад позначення для робіт чи частин робіт, виконаних українською мовою:

«[СкайОРТ (31.05.2024). Запит: “Опиши основні принципи сталого розвитку”. Тип результату: текст. Використано для формування початкового огляду теми. кїїрз: скаї. орені. com/].»

Приклад позначення для робіт чи частин робіт, виконаних англійською мовою:

«[СкайСРТ(31.05.2024). Ргопті: “^езс^іЬе іке Їазісргіпсіріез о/ тзІаіпаЬіе Реуеіортепї”. Сепегаїїоп гетїї іуре: іехї. ^зеР/ог: /огтїпд ап іпїїїаї ОУЄГУІЄЖ о/ Іке їорїс. кїрз://скаї. орені. com/].»

6.4. У разі використання кількох запитів або інструментів ГШІ, кожен випадок використання має бути позначений окремо.

6.5. Здобувачі, НПП і ПП несуть повну відповідальність за зміст, отриманий шляхом використання результатів генерації ГШІ та його використання у власних академічних роботах. Науково-педагогічні працівники мають право здійснювати комплексну перевірку студентських робіт на предмет дотримання принципів академічної доброчесності, зокрема щодо

неправомірного використання результатів, згенерованих інструментами ГШІ, використовуючи сервіси, із якими в Університеті укладені відповідні угоди.

6.6. Використання інструментів ГШІ в завданнях під час контрольних заходів (зокрема під час написання контрольних робіт та заліково-екзаменаційної сесії) заборонено, якщо інше не передбачено специфікою дисципліни та не узгоджено з керівництвом відповідного структурного підрозділу ВДПУ ім. М.Коцюбинського.

6.7. У разі використання ГШІ або результатів генерації науково - педагогічними працівниками в освітньо-науковому процесі (лекції, презентації, навчальні матеріали тощо) або в науковій діяльності, вони повинні надати інформацію про це безпосередньо в матеріалах, де було використано результати генерації ГШІ, зазначивши тип використаного інструменту ГШІ та загальний характер його застосування у форматі, зазначеному вище.

6.8. Структурні підрозділи Університету можуть розробляти додаткові рекомендації щодо використання ШІ, враховуючи специфіку своїх дисциплін й освітніх програм.

6.9. Неетичне використання штучного інтелекту здобувачами вищої освіти, педагогічними і науково-педагогічними працівниками може вважатися порушенням принципів академічної доброчесності. У разі виникнення підозри щодо ймовірного порушення академічної доброчесності стосовно використання ШІ відповідне повідомлення подається в порядку, передбаченому Кодексом академічної доброчесності Університету.

7. ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ ТА РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТІ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Процес підвищення обізнаності та формування необхідних компетенцій у сфері ШІ може здійснюватися через:

- підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників;
- реалізацію співпраці на національному та міжнародному рівнях між університетами, науковими установами та промисловістю через спільні проекти, сприяючи кращому розумінню практичного застосування ШІ;
- організацію освітніх ініціатив (надання консультацій, рекомендацій, проведення семінарів, круглих столів, тренінгів тощо);
- реалізацію спеціальних акцій і кампаній для популяризації технологій ШІ та їх етичного використання.

8. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

8.1. Політика набуває чинності після її затвердження на засіданні вченої ради ВДПУ ім. М.Коцюбинського.

8.2. Політику доводять до відома всіх науково-педагогічних, педагогічних і наукових працівників ВДПУ ім. М.Коцюбинського, які повинні враховувати її у своїй роботі.

8.3. Зміни та доповнення до Політики вносять за рішенням вченої ради ВДПУ ім. М.Коцюбинського.

8.4. Відносини, не врегульовані в цій Політиці, регулюють нормами чинного законодавства України.

Перший проректор з науково-педагогічної роботи

Олег БЛАЖКО

Проректор з наукової роботи

Алла КОЛОМІЄЦЬ